

Inimgeograafia valikkursus „Globaliseeruv maailm“

Valikkursuse lühikirjeldus

Valikkursusel „Globaliseeruv maailm“ on oluline roll õpilase kujunemisel teadlikuks ja aktiivseks maailmakodanikuks, kes väärtustab ühiskonna kestlikku arengut, õiglust, sallivust, kaasamist ja koostööd. Valikkursus on seotud gümnaasiumi geograafia kohustuslikes kursustes omandatud teadmiste, oskuste ja hoiakutega ning bioloogias, ajaloo, ühiskonna- ja majandusõpetuses õpitavaga. Õppesisu lõimub maailmaharidusega, mis loob võimaluse mõista globaliseerumise põhjusi ja mõjusid, tunda peamisi rahvusvahelisi arengueesmärke ja kestliku inimarengu põhimõtteid ning olla aktiivne maailmakodanik.

Kursus võimaldab süvendatult analüüsida globaalseid ja regionaalseid arenguprotsesse maailma eri piirkondades, käsitledes keskkonna-, rahvastiku-, majandus- ja tarbimisprobleeme. Maailma loodusliku, kultuurilise, demograafilise ja majandusliku mitmekesisuse mõistmine toetab õpilaste toimetulekut vastastikku sõltuvas ja kiiresti muutuvas maailmas. Õppe käigus arendavad õpilased oskusi analüüsida igapäevaeluga seotud probleeme süsteemselt ning teha põhjendatud ja vastutustundlikke otsuseid. Õppe vältel areneb õpilaste oskus kasutada teabeallikaid ning hinnata neis leiduvat teavet kriitiliselt. See aitab kaasa teadmiste ja oskuste kujunemisele, mis võimaldavad ühiskonnas esinevaid protsesse mõista ning selgitada.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) huvitub maailma eri regioonides toimuvatest keskkonna-, rahvastiku-, majandus- ja tarbimisprotsessidest, kujundab nende suhtes vastutustundliku hoiaku ning mõistab, kuidas need on seotud tema igapäevaelu ja valikutega;
- 2) arendab süsteemset mõtlemist, mõistes looduskeskkonna, rahvastiku, majanduse, tarbimise ja ühiskondlike protsesside vastastikust mõju nii kohalikul, regionaalsel kui ka globaalsel tasandil;
- 3) kujundab kriitilise arusaama globaliseerumisest, sh ebavõrdsuse, keskkonnariskide ja vastastikuse sõltuvuse kujunemisest ning nende nähtuste ajaloolistest ja struktuursetest põhjustest;
- 4) väärtustab looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust, sotsiaalset õiglust, inimõigusi, kaasatust ja kestliku arengu põhimõtteid ning oskab neid väärtusi rakendada globaalsete probleemide analüüsimisel;
- 5) mõistab individuaalsete valikute ja süsteemsete muutuste rolli tarbimise, keskkonnanahoiu ja ühiskondliku arengu suunamisel ning analüüsib, millistes olukordades on mõju saavutamiseks vajalikud isiklikud valikud ning millistes on vajalikud kollektiivsed ja poliitilised lahendused;

- 6) arendab argumenteerimis-, arutelu- ja koostööoskusi, osaledes eri vaatenurki arvestavates aruteludes ning otsides realistlikke ja kontekstitundlikke lahendusi keerukatele globaalsetele probleemidele;
- 7) kasutab mitmekesiseid ja usaldusväärseid teabeallikaid (sh statistikat, kaarte, teaduspõhist teavet ja meediat), hindab teabe usaldusväärsust ning arendab kriitilist ja refleksiivset mõtlemist.

Valikkursuse õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) huvitub maailma eri regioonidega seotud keskkonna-, rahvastiku-, majandus- ja tarbimisprobleemidest ning uurib nende põhjusi ja võimalikke tagajärgi kohalikul ja globaalsel tasandil;
- 2) kujundab süsteemse arusaama looduskeskkonna, rahvastiku, majanduse, tarbimise ja ühiskondlike protsesside vastastikusest mõjust;
- 3) mõistab globaliseerumise mõjusid, sh vastastikust sõltuvust, ebavõrdsuse kujunemist ja keskkonnariskide süvenemist;
- 4) väärtustab looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust, sotsiaalset õiglust, kaasatust ja kestliku arengu põhimõtteid;
- 5) kujundab hoiakuid ja oskusi, mis toetavad teadlikku, vastutustundlikku ja aktiivset osalemist ühiskondlikes aruteludes ja otsustusprotsessides;
- 6) leiab nii eesti- kui ka võõrkeelsetest allikatest maailma eri piirkondade kohta infot ning tõlgendab, üldistab ja hindab seda kriitiliselt.

Õppesisu

Globaalsed keskkonnaprobleemid

- Inimese ja keskkonna vastastikused seosed ning keskkonnamahutavuse piirid
- Inimkonna planetaarsed piirid ja nende ületamisega kaasnevad keskkonnariskid
- Häiritud aineringsed ja uute keemiliste ühendite mõju ökosüsteemidele
- Muutunud maa- ja veekasutus ning selle tagajärjed elurikkusele ja mageveevarudele
- Biosfääri terviklikkus ja kliimamuutuste seosed elurikkuse vähenemisega
- Globaalsed keskkonnaprobleemid kui nurjatud probleemid ning nende lahendamise võimalused

Keskkonnahoidlik tarbimine ja selle keerukus

- Tarbimise maht ja jaotus maailmas
- Toodete ja teenuste keskkonnamõju kogu olelusringi vältel, selle mõõtmise võimalused ja ökomärgised
- Tarbimise mõju planetaarsetele piiridele ja keskkonnariskide kujunemisele

- Psühholoogilised ja ühiskondlikud tegurid, mis kujundavad tarbimiskäitumist ja raskendavad keskkonnahoidlikke valikuid
- Võimalused vähendada tarbimise keskkonnamõju süsteemsete muutuste, ettevõtete rolli ja teadlike valikute kaudu

Rahvastikuprotsessid globaliseeruvas maailmas

- Rahvastikusüsteem ja selle muutumine ajas: kuidas rahvaarv ja rahvastiku koosseis muutuvad ning milline on nende seos sündimuse ja keskkonnaga
- Sündimuse muutumine maailmas ning selle mõju ühiskondadele ja majandusele
- Rände põhjused ja liigid ning rände mõju lähte- ja sihtriikidele, ühiskondadele ja majandusele

Maa ilma majanduslik jagunemine

- Maailmamajanduse kujunemine ajaloolises vaates, sh kapitalismi areng ning kolonialismi roll globaalse ebavõrdsuse tekkes
- Globaliseerumine, maailmakaubandus ja majandusliku ebavõrdsuse kujunemine globaalse põhja ja globaalse lõuna vahel
- Alternatiivsed majandusmudelid, mis keskenduvad heaolule, sotsiaalsele õiglusele ja keskkonnapiiridele (tasaareng, sõõrikumajandus, ringmajandus)
- Kestlik areng, arengukoostöö ja kodanikuühiskonna roll ebavõrdsuse vähendamisel ning õiglasema maailmamajanduse kujundamisel

Õpitulemused peatükkide kaupa

Keskkonnaprobleemid

Õpilane:

- selgitab ökosüsteemi toimimist (biootilised ja abiootilised tegurid, ökosüsteemiteenused) ning inimese ja looduse vastasmõju;
- koostab ja esitleb rühmas seoste mudeli, tuues välja põhiseosed, tagasisideahelad ja olulise mõjuga elemendid;
- kirjeldab planetaarseid piire (nt osoonikihi hõrenemine, atmosfääri saastumine peenosakestega, ookeanide hapestumine), seostab nende ületamise keskkonnamõjudega ning pakub välja võimalusi riskide vähendamiseks;
- analüüsib inimtegevuse, aineringete ja ökosüsteemi seisundi seoseid ning hindab probleemi põhjuseid ja mõjusid ning võimalikke lahendusi kohalikus kontekstis;
- arvestab arutelus eri huvirühmade vaatenurkadega, sõnastab ühisosa ja reflekteerib, kuidas õpitut rakendada koolis või kogukonnas;
- selgitab maa- ja veekasutuse põhimõisteid (sinine, roheline ja varjatud vesi), seob need planetaarsete piiridega ning põhjendab kompromisslahendusi;
- väljendab looduskeskkonna muutustega seotud kogemusi, loob empaatilise loovtöö ning sõnastab isikliku panuse looduse heaks;

- loob rühmaga ühise kestlikkuse „unistuse“ ja realistliku tegevuskava ning seob selle süsteemse mudeliga.

Tarbimine

Õpilane:

- selgitab, millega igapäevane tarbimine on seotud (ressursid, süsteemid) ning võrdleb tarbimise jaotust maailmas;
- selgitab tarbimise seoseid planetaarsete piiride ületamisega ning toob elulisi näiteid;
- selgitab ökoloogilise jalajälje, biokandevõime ja ületarbimispäeva tähendust ning nimetab isiklikke valikuid keskkonnamõju vähendamiseks;
- analüüsib toote olelusringi ja keskkonnamõju, tunneb põhilisi öko- ja keskkonnamärgiseid ning rakendab õpitut ühe toote näitel;
- kirjeldab tarbimist suurendavaid mehhanisme (rohepesu, Jevonsi paradoks, planeeritud iganemine) ning toob näiteid lahendustest (nt parandamisõigus, paranduskohvikud);
- eristab seismisi ja väliseid elupüüdlusi ning seostab neid heaolu ja tarbimisega;
- kaardistab takistusi keskkonnahoidlike valikute tegemisel ning pakub lahendusi nii indiviidi- kui ka laiemal ühiskondlikul tasandil (kool, kohalik omavalitsus, ettevõtted).

Rahvastik

Õpilane:

- tõlgendab rahvastikuandmeid ning selgitab rahvastikuprotsesside seaduspärasusi;
- analüüsib rahvaarvu, sündimuse ja rahvastiku vanusekoostise muutusi maailma eri piirkondades ning põhjendab nende erinevusi;
- analüüsib rahvastikumuutuste sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonnamõjusid;
- analüüsib rände põhjuseid, liike ja suundumusi ning põhjendab, kuidas ühiskondlikud, majanduslikud, kultuurilised, poliitilised ja keskkonnategurid rännet mõjutavad;
- analüüsib rände mõju lähte- ja sihtriikidele ning hindab rände majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju;
- põhjendab oma seisukohti rahvastikuga seotud küsimustes, tuginedes usaldusväärsetele allikatele.

Maailma majanduslik jagunemine

Õpilane:

- kirjeldab maailmamajanduse kujunemist ajaloolises vaates (sh kapitalismi arengut ja kolonialismi) ning selle seoseid ebavõrdsusega;
- analüüsib ideoloogiate ja majandussuhete (nt neoliberalism, „arengu“ narratiiv) rolli ebavõrdsuse taastootmisel, sh globaalse lõuna vaatenurgast;

- selgitab Eesti seoseid globaalse majandussüsteemi ja ebavõrdsusega ning toob Eestiga seotud näiteid;
- eristab, millal Eesti on globaalses süsteemis kasusaaja, millal sõltuja ning millal nii kasusaaja kui ka sõltuja;
- väljendab seisukohti argumenteeritult, kasutades põhimõisteid (nt neokolonialism, ebavõrdne vahetus, õiglane kaubandus, majanduskasvu piirid);
- seostab kestliku arengu eesmäärke ebavõrdsuse vähendamisega ning selgitab arengukoostöö põhimõtteid;
- hindab kriitiliselt piirkondlikke probleeme ja sekkumiste sobivust eri kontekstides.